

*La gent
que viu al món*

M A R I A B E N E Y T O

E L S N O S T R E S A U T O R S

Edicions Bromera

FINESTRA AL BUIT

Era a poqueta nit i a l'ambient hi havia una dolçor mig agra de primavera encetada. El jardí, en la seua infantesa, brollava a penes de la terra remoguda, i el bosquet d'arbres fruiters era sols un rígid sembrat de vares simètriques i dretes davant de la casa. A dins feia olor de tancat, i d'humitat, i de pintura encara fresca. I s'hi sentia fred, un fred poc natural. Semblava com si l'hivern haguera oblidat l'ombra a l'interior deshabitada del xalet...

Fora no. Al voltant hi havia un pressentiment de branques i flors a l'aire tebi. Una pau vital, una activitat de gènesi glatint a la calma. I, enllà de tot, enllà del nonat jardí i de la impalpable bellesa de l'hora, la guerra. La casa, sense haver tastat vida

però disposada a contenir-ne, semblava un símbol, quelcom que pareixia voler expressar-se, afirmar-se, per mitjà d'ella. La jove que eixia pel passadís central cap al reixat es va aturar sorpresa en veure el soldat que entrava i avançava al contrallum amb la manta i el *macuto*, que manifestaven la imminència de la irremeiable marxa.

—I això? És possible que ja...?

—Ja ho veus. He d'incorporar-me aquesta mateixa nit. Acaba d'arribar l'ordre. És necessari. Això, però, no significa res. Ho ajornarem. Al primer permís...

L'uniforme, massa nou, cruixia. Estava present, interposant-se ineludiblement entre els dos.

Ella deia, lluitant per donar al crit una audible aparença de paraula:

—Avui? Com pot ser... tan prompte? Si demà, si demà anàvem... —L'aigua interior ho negava tot. En el naufragi la paraula perdia cohesió. I l'uniforme es va fer un mur, creixia fins a l'angúnia, omplint el capvespre de la seua aspror. I allà avall hi havia els elements embrionaris de la primavera.

* * *

Tots ho deien així, sí. Al front, per on la mort anava solta. Una matinada qualsevol. Una matinada grisa i sense terme....

Lluïsa es va veure a si mateixa —vint-i-cinc anys més jove— jaient en un llit d'infermera a l'hospital militar, un llitet senzill, amb barrots de ferro que no es doblegaven a la seua força desesperada, i damunt

d'uns llençols massa blancs per al torrent calent de la seua sang. Blanca així mateix, la figura que tenia al seu davant —barreja d'infermera i àngel— li deia bones paraules que anaven fent-se ales o cotó en pèl quan ja el dolor era la mort i ella un manoll de crits feréstecs, un cor massa viu que anava a esclatar de sobte.

Va entrar-hi el metge militar, la va mirar, i a l'instant donà les seues ordres decisives. Per a ella, en canvi, volgué fer un feix de veus menudes.

—Mira que ets valenta, nena! Ens caldrà usar els fòrceps...

Les explosions properes a penes no deixaven sentir-lo, i tots els vidres tremolaven quan parlava. La bombeta elèctrica, per dalt, deixava caure un llum amb sobresalts fins als llavis del metge.

—...Que em perdone. Et faré una mica de mal.

El metge suava. Tot i que el termòmetre, a la finestra, marcava tres sota zero.

—Acabe prompte, doctor.

Sí. I després arribava la tendresa. La seua mare, que de cap manera podria ser ja un cadàver sota la terra, duia, de llunyanies remotes, la veu i l'herència de totes les dones que l'havien precedida, per a fer-la a ella depositària d'un caliu i una noció de la vida inèdites. Va sentir a l'instant la correguda de la saba per dins els arbres; va comprendre el gest del peix sota l'aigua dels rius pregons i la distensió al·lucinada de les plomes sobre l'aire. Es va reconéixer en l'insecte i en la forma més fera de la jungla. Es va trobar tota completa i en pau amb la

creació sencera. Allò que allí, al seu costat, llavaven i bolcaven com embenant-lo era una part sobrant de la seua vida que estava queixant-se al primerencontre amb la llum i que ella mateixa havia transportat fins allí, perquè li fóra amputada i li portara aquella tendra reconciliació amb tot el que era viu que ara sentia.

El metge estava satisfet també. En un cert moment semblà que anava a beneir-la, i Lluïsa va veure, efectivament, Déu en les seues mans.

—Què en dius ara? Ets feliç?

No deia res. Tancava els ulls amb un somriure assentint.

—El teu marit també n'estarà content. Has estat una dona valenta.

—No tinc marit. Sóc fadrina.

—Sí?

—I ell no tornarà. No podrà legitimar la criatura. Es va quedar enllà..., en l'ofensiva del mes passat. Però quede jo. I ell en mi, i en el fill, que no portarà el seu nom...

Ja triomfava el dia a l'habitació. Triomfava amb tanta força que la bombeta, encesa, semblava anar a morir-se d'un moment a l'altre entre l'absoluta indiferència de tothom.

* * *

Lluïsa alenava fort, guaitant per la finestra amb ulls perduts, com si veritablement estiguera mirant el llum de la bombeta elèctrica lluitant contra el clam de la llum diürna... Perquè tot allò hauria pogut ser,

hauria pogut esdevenir-se així, amb la més absoluta versemblança...

La veu de l'amiga la va traure del sopor visionari.

—No has sentit cap paraula del que et dic. Què hi farem? Si continues sense posar atenció, callaré. Són històries massa antigues, ja ho sé, però que et toquen de prop. Crec el meu deure informar-te de tot el que aleshores es va comentar. I tu sembles en un altre món, sense fer-me cas.

La veu era condolguda, defraudada.

—És que si no t'interesses pel que dic, em sembla inútil continuar. En realitat no t'ho conte pel meu gust. Només feia que contestar les teues preguntes.

—Perdona'm, Leonor. I no t'enutges. M'interessa, és clar, arribar fins al final de tot el que llavors es va parlar de mi.

Leonor reprenia el fil, enfilant les paraules... I Lluïsa escoltava. Perquè realment estava escoltant. Escoltava des del principi, amb el seu aire de «no ésser». Sols que no escoltava les coses tal com l'amiga les anava dient. El que feia era adaptar mentalment tot aquell farnat de paraules brutes i malignes en una mena de realitat íntima, somniada, i contemplar al seu dintre, com en una pantalla, allò que hauria pogut ser, transcendit, de dins enfora.

—No t'atures, Leonor. I conta'm, conta'm totes aqueixes xafarderies que supose que com a amiga meua et deus haver afanyat a desmentir.

—És clar, estimada. Com pots dubtar-ho? Encara

que he tingut i tinc pocs elements de judici que em permeten defensar-te, i...

Leonor tallà la frase per mirar-la. Semblava una au estranya picotejant les paraules segons parlava.

—Sí? Ja em diràs.

—Bé que saps a què em referisc. I no negaràs els meus advertiments de veritable germana major: com no trobava gens bé aquella llibertat del vostre festeig, com desaprovava el teu interès per aquesta casa, llavors tan solitària, i que vingueres a viure un dia abans de la data fixada per al casament... no perquè dubtara de tu. El que passa és que un home mai no és de fiar. I més en les teues circumstàncies, sola tu i sense família, sense un parent que poguera vigilar-vos.

—Me'n faig càrrec. Pensàreu que... que sols hi mancava donar el pas. I ho donàreu per fet. Després me'n vaig anar al front com a infermera —per dissimular, és clar— i en un hospital de sang vaig passar el traspàs, segons acabes de contar «que diuen». Però hi ha moltes llacunes en aquesta narració teua. Aquest ésser misteriós que semblava ser amb mi a cada instant i que tot ho sabia es va deixar moltes coses en blanc. Coses que, per altra banda, no són difícils de descobrir, ja que tot això que tu dius «que diuen» és perfectament versemblant. Una d'aquestes coses —la més important— és: on és el meu fill?, el tinc amagat molt lluny?, a l'hospici, potser?, o sota cinc pams de terra...? Dis-me, per favor, com resolen aquest dubte.

—Com? I tu m'ho preguntes? Si és tan senzill, dona! Teresa...

—Ah! Tens raó. I ho trobe enginyós. De manera que, Teresa...?

—Sí. Diuen que per això els tens amb tu. No perquè el marit d'ella estiguera a França i la muller et feia compassió. I es comprén. El xic té una edat tan comprometedora! No em mires així. Això ho diuen ells, no jo. Pensen que vares ficar-te a casa la pobra dona perquè ella passara als ulls dels altres com la mare del teu fill. Això diuen.

—Això diuen, Leonor. Això diuen els que sols veuen la corfa, la desferra de tot. Dins meu, essent el mateix, seria tan diferent! Tota aquesta brutor, per què? Per què sempre hi ha d'haver femer en tot? És trist viure en un món així.

—Sí, efectivament. Però tin calma. Vinga, no plores.

—No, si no plores, Leonor. No plores. Pense negar-te aquesta satisfacció.

—Lluïsa, m'insultes! Comprenc... La indignació. I ara ho pague jo. Ai, Senyor, quin disgust!

—En canvi tu sí que plores. Tens fàcils les llàgrimes. Plores per la teua amiga, veritat? Per aquesta vida trista de la teua amiga, on tots posen la pròpia brutícia i ningú cap paraula bona, gens de llum. Aquesta vida que no té qui la defense i diga als altres: «Sóu uns porcs petjant la neu...».

Leonor alça els ulls. Va refent-se. El seu accent es torna altiu i té tot l'esguard ple de petits rajos malignes. Es fa humits els llavis per contestar.

—Et gires contra mi perquè no t'he defensat. Perquè no vaig anar dient a tothom: «No em toqueu

l'àngel...». És que podia dir-ho? En aquest assumpte íntim teu, no veig clar —tu mateixa trobes versemblant el que es diu—, i tinc tant de dret a dubtar com els altres. Creus que no t'he mirat la cara mentre li feies festes al «fill de Teresa» quan era xicotet? Dis-me, sinó, per què el xicot ha viscut sempre ací —amb «la mare», és clar—; per què te l'has educat amb tanta cura; per què et desfàs explicant-li a tothom com és d'intel·ligent, i amb quina facilitat ha tret la carrera... que tu has pagat, naturalment. Creus que no me n'he adonat també, d'aquest posat d'orgull que tens en veure-te'l ara un home dret i fet? Són massa coses les que durant aquests anys alimenten el meu dubte.

—Has acabat de parlar?

—Sí, crec que tot està dit.

—Doncs... pense que el millor seria preguntar-li a Teresa —ja que et poses en paraules de fiscal acusador— si Teresa ha de romandre amb mi, si es quedarà sempre en aquesta casa. El trist, però, és que Teresa i el seu fill —que sí, era bastant fill meu també— ja no hi són amb mi. Teresa tenia veritablement un marit a França, per dur que et resulte això de creure. Sembla que l'home, estalviant tot el que no els ha donat durant vint-i-cinc anys, té ja casa pròpia, negoci propi, i que ara, per a tenir el complet, vol tenir també la família. Ara se'n recorda, al cap de tant de temps, i els ha cridats així, de sobte, com si no poguera viure una hora més sense ells... Ja fa tres dies, doncs, que se n'anaren a trobar-lo a França. Jas, aquesta és la seua adreça. Ja pots escriure'ls, pots anar ja esbrinant.

—Se n'han anat? Tots dos?

—Són a Lió, sí, en aquests moments.

—Llavors, jo...

Quelcom semblant a l'estupor es posava davant de Leonor.

—No et disculpes. És igual.

—És que així és tan diferent...

—I què?

Leonor va seure, avergonyida. Es tapava la cara amb les mans.

—Haver pensat de tu una monstruositat semblant... Podràs perdonar-me? Haver pensat de tu una cosa... així.

—Així? Com? Així hauria pogut, així hauria hagut d'haver sigut. Encara que de molt diferent faisó. I lamente que no tinguen tots raó. Ho lamente amb tota l'ànima, m'entens?

—Lluïsa! Saps el que dius? Ara que ja és tot clar...

—Sí. Ara que ja és tot clar jo voldria que fóra... obscuro, que fóra veritat tot el que diuen.

—Llavors... Vaig estar encertada. Vaig tenir raó a la fi. Era amb tu el llevat podrit. Sabia que no m'equivocava pensant malament...

—Doncs... No cal que seguisques escandalitzant-te. Recordes encara on és la porta...?

* * *

La portada, forta, fou un alleujament en la tensió dels darrers instants. Lluïsa es va dreçar i anà, molt lentament, cap a la finestra.

El jardí tenia una remor íntima i amiga d'aire

entre les fulles. L'ombra anava amb els colors, apagant-los i despertant olors... Però Lluïsa no hi veia arbres, flors ni branques. Sols hi veia un principi de vida vegetal entre els massissos i unes vares dretes enfront de la casa començant a esdevenir arbres. En la casa feia olor de tancat, i d'humitat, i de pintura encara fresca, mentre a l'exterior glatia una pau vital, una activitat de gènesi, sota la calma d'una primavera embrionària. I la dona es va veure, sense tels a la imaginació, creuant la realitat esdevinguda, la que hi havia allí, indefugible, arrelada al temps i a la terra, com un arbre més. Veia la jove que eixia pel passadís central cap al reixat i amb ella s'aturava sorpresa en veure el soldat en pla de marxa. El va sentir. Sempre el sentia.

—No desitjava res més que passar en aquesta casa les darreres hores meues al teu costat. I no és just, Lluïsa, que aquesta precipitació inesperada ho desbarate tot. Entrem, vols? Saps com t'estime, Lluïsa. Anàvem a casar-nos. I... me'n vaig aquesta nit...

Dins l'ombra clara lluïa l'esguard de l'home. Les mans li tremolaven recurrent el seu braç.

—Vols?

—El que faré es acompanyar-te. Ho saben els teus pares? Has d'acomiarar-te d'ells. I de tothom. Després, si queda temps, anirem al parc a passejar sota la lluna. Açò d'ací no és romàntic. Ni es pot dir que siga un veritable jardí.

Volia fer broma, perquè es tenia por a ella mateixa. L'esguard seguia implorant, i la mà esdevenia grapa al seu braç.

—Lluïsa... és que no anàvem a casar-nos? Tot açò és absurd. Demà seria el teu marit.

—Però ara no ho ets encara.

—I me'n vaig...

—Tornaràs.

Es va desprendre amb esforç de l'abraçada i va eixir corrents cap al reixat.

—Anem...?

Una pluja de llàgrimes cobreix el record, esborrant-lo. Havia estat en un parc amb parelles silencioses, i en una estació amb trens tristos, i gent, molta gent dient l'adéu. El record, sota l'aigua, és ara de cendra i fred dins la casa d'ella sola per sempre, on li fan amarga companyia la visió d'un uniforme massa nou i la tèrbola brutor d'unes paraules —només paraules— al voltant d'aquest buit que es diu la vida.